

vállalt kockázat ellenértéke volt, az új biztosítási szerződésben elvállalt-é, mely 1891. márczius 18-tól lett hatályossá és melynek alapján, hogy az új szerződés előnyeiben részesüljön, a biztosítót ugyanaz a kötelezettség terhelte, mint a régi szerződés alapján, azaz neki 1891. szeptember 15-én 8 fírt 80 krt kellett megfizetnie az új szerződésben elvállalt kockázatért.

Ez az 1891. szeptember 15-én esedékessé vált részlet pedig az új szerződés alapján az *első* részlet volt, a társaság a kockázatot viselte is, de meg alperes, feltéve, hogy a k. t. 485. § 4. pontja alapján a biztosítási szerződés a díj lefizetésekor érvényét veszítette volna a k. t. 486. § utolsó pontja értelmében is köteles a már lejárt díjat megfizetni, s illetve a biztosítónak kártérítéssel tartozik.

Ily körülmények közt a bíróság helyesen ítelt, midőn alperest elmarasztalta.

A per körülményeinél fogva még az eddigieken kívül is merültek fel vitás kérdések, minthogy azonban ezek nem a biztosítási szerződés szempontjából voltak vitások, azok megbeszélését e cikk keretében helyén nem találom.

Az évi mérleg közzétételéről.

Irta: Dr. Berényi Pál, keresk. akad. tanár.

A kereskedelmi törvény 198. §-a a következőket rendel: „az igazgatóságnak kötelességében áll a társasági könyvek vezetéséről gondoskodni s a felügyelő-bizottság által megvizsgált évi mérleget, a közgyűlés elé terjesztendő jelentéssel együtt, a közgyűlést 8 nappal megelőzőleg közzétenni.“

A gyakorlati élet a „közzétenni“ kifejezést nem úgy magyarázta, mint a hogy az a törvény szövege szerint érthető. Mert a köztudatban, — de meg nyelvtani értelemben vizsgálva is — a „közzétenni“ szó tulajdonképeni jelentése teljesen fedezi a „Veröffentlichung“ szót, a melynek fordítása is és voltaképen azt jelenti, hogy ki kell azt nyomtatni és szétküldeni, vagy pedig ki kell azt nyomtatni valamely ujságban, hogy mindenki olvashassa.

A részvénytársaságok évi mérlegét, jól tudjuk mind meg annyian, nem szokták 8 nappal a közgyűlés előtt sem kinyomtatni és szétküldeni, sem pedig valamely újságban a nagyközönséggel közölni. A „közzétenni“ szónak a fentebb jelzett esetben, a gyakorlati élet magyarázata szerint az az értelme, hogy a mérleget az igazgatóság évi jelentésével együtt betekinthes és végezt, a részvényesek számára közszemlére teszik az intézet helyiségében. A „közzétenni“ szó tehát e helyütt nem a közönségnek, nem a hitelezőknek szól, hanem csakis a részvényeseknek, a kik a mérleg közzététele, illetőleg a részvénytársaság irodahelyiségében való kitétele által ismerhetik meg a mérleget a közgyűlés, vagyis a tulajdonképeni közzététel előtt.

Nemcsak e jobbjára grammatikai tévedésben tapasztalom hiányát ama törvényes rendelkezéseknek, a melyek a mérlegnek közzétételére, tehát nyilvánosságra való hozatalára vonatkoznak. Mert hiányos, illetőleg hézagos a 198. § második bekezdése is, a mely elrendeli, hogy a közgyűlésileg jóváhagyott mérleg egy eredeti példányát be kell mutatni az illetékes törvényszéknek; „a bemutatott mérleg mindenki által megtekinthető“. Ez utolsó toldás helyett, helyén valóbb lett volna annak elrendelése, a mit a gyakorlat egyébként is tesz, hogy „a törvényszéknek bemutatott mérleg egyidejűleg közzéteendő.“

Hogy mennyire helyén való lett volna, ha a törvény a szó valódi értelmében vett közzétételt elrendeli és alaposan körülírja, azt legjobban tapasztalhatni az év első hónapjaiban, a mikoron a szakfolyóiratok is meg a napi lapok is, közlik a részvénytársaságok ama számadásait, a melyekkel az igazgatóságok és a felügyelő-bizottságok magukat a törvénnyel és a részvényesekkel szemben adósnak tudják.

Nagyobb összszéviszszaságot, törvénynek és könyvvitelnek hajmeresztőbb tudatlanságát, mint a minőt e nyilvánosságra jutott, közzétett számadások árulnak el — ritkán tapasztalni. Pedig mennyit simit rajtok a lapok szerkesztősége?! . . .

Nem régiben egy évkönyv jelent meg a könyvpiaczon, a mely a részvénytársaságok mérlegnek nevezett, nyilvános

közzétételre szánt számadásait is közölte. Föl kell tételeznem — mert sok helyütt észrevenni — hogy a meny-nyire a szerkesztői jogkör és tisztesség ezt megengedi, az évkönyv szerkesztője is élt jogával, de azért a számvitelnek annyi ferdeségével és annyi kiforgatott meg lehetetlen számadási módszerrel találkozni e könyvben, a mennyivel kevés helyen találkozik az olvasó. Egyszer nyereség- és veszteségszámlát közöl az egyik részvénytársaság, de nem ad mérleg számlát; egy második nem vette föl a mérlegbe a részvénytőkét; egy harmadikban 14,000 forint nyereségről regél az igazgatósági jelentés, de a tulajdonképeni mérleg számlában 32,000 forint a nyereség és ugyanekkorra a részvénytőke. Egy iparvállalat a gyári berendezést, az adósokat, váltókat stb. . . . egy toldalékmérlegben mutatja ki; találtam már olyan mérleget is, a melyben 9 és 10 jegyű számok szerepeltek, holott a vállalatok mivolta minden gondolkodó ember előtt elmondja, hogy milyen rendű lehet az a legmagasabb számjegy, a mely forgalmi összegét kifejezheti. Szóval, az összeviasszaságok és zavartságok olyan tárháza, a mely mosolyra készíthetne bárkit.

Ezzel az összeviasszasággal szemben egész határozottsággal kimondhatni, hogy a *nyereség- és veszteségszámlának* közlését a törvény *nem* követeli. Igaz, hogy a részvénytársaságok legjava megteszi és sokan arra hivatkoznak, hogy a törvény sorai közül e számla közlésének kötelezettsége kiolvasható, de azért elvitázhatatlan az, hogy törvényes rendelet a nyereség- és veszteségszámla közlését épügy nem követeli, mint a hogy nem követeli a mérlegnek nyilvánosságra hozatalát.

Csak nagyon természetes, hogy a közzététel kötelezettségének elrendelése nélkül nem intézkedhetett a törvény arról sem, hogy a mérlegek egyöntetűen készüljenek. Persze ez egyébként is bajos volna; az egyes társaságok berendezettsége és üzleti kezelése annyira eltérők, sőt mondhatni elütők egymástól — gondoljunk egy gőzmalomra és egy takarékpénztárra, egy biztosító-intézetre és egy bányára — hogy egyöntetűen készült mérlegre gondolni lehetetlennek látszik. De ha a vállalat mivoltja és üzletkezelési módja bármennyire elüt is egymástól, a

mérleg, mint a számadási forma, önmagában változatlan és a legkülönbözőbb vállalatoknál is megmarad annak, a mi, t. i. kimutatásnak, a mely a vagyont és a teher-t és e kettőnek viszonyát mutatja.

A könyvvitel technikája szerint a vagyon és a teher alkotó részei azonban többféleképen tüntethetők fel; össze is foglalhatók, de meg részletezhetők is tetszés szerint. A szerint, a mint a vállalat vezetői kívánják, állhat a mérleg néhány számadatból, de állhat oldalakra rugó szám-sorozatokból is.

A mennyiben a mérlegnek, mint elszámolási formának, a jeleztem technikai szerkezettel van dolga, ammyiben kétségtelen, hogy korlátokhoz lehetne kötni.

Egy másik, épen nem fölösleges intézkedés volna, ha a mérlegek *helyességének elismerése* is formához lenne kötve, a mi által kifejezésre volna juttatandó, hogy a mérleg a főkönyvi számlák eredményének számokban való megfelelő kifejezése. A pusztá névalírás nem helyettesíti teljesen ennek a körülménynek kijelentését is. Igaz ugyan, hogy a magánokiratok aláírását olybá magyarázzuk, hogy az igazolása annak, miszerint az iratban foglalt kijelentések az aláírótól származnak. De a mérleg kijelentései, ép a könyvvitel technikája következtében, nemcsak hogy általánosak, de kivétel nélkül csak számokra vonatkoznak, a melyek több vagy kevesebb számlákra vonatkoznak, a minek következtében az aláírásban involvált kijelentés csupán csak a számokat illetik. Pedig a mérleg hitelességét elismerő aláírásnak nemcsak a mérlegben levő számok helyességét, de azt is kellene igazolni, hogy a számadatokat eredményező számlák egész tartalma helyes és mindaz, a mi azokban benne van, megfelel a valóságnak.